

Wielka Ukraina

7 lipca 2023

Obszar nazywany Ukrainą nie posiada wyraźnych granic, ale zakłada się, że obejmuje on terytorium około 700 000 km² i jest zamieszkały przez 40-50 milionów mieszkańców. Z tego obszaru przed Wielką Wojną 600 000 km² z ludnością 30 milionów mieszkańców należało do Rosji a 100 000 km² z 10 milionami było częścią Austro-Węgier. Po Wielkiej Wojnie obszar Ukrainy podzielono na cztery państwa; Polskę (132 000 km² z 11 milionami mieszkańców, Czechosłowację (11 090 km² z 600 000 mieszkańców), Rumunię (obszar z 450 000 mieszkańców), Kraj Rad (obszar z 33 milionami mieszkańców).

Należy tu rozróżnić między prawdziwymi Ukraińcami i Rusinami, którzy np. stanowili większość ludności Rusi Zakarpackiej poprzez różnice językowe i religijne.

W XVI i XVII wieku większość obszaru Ukrainy należała do Polski, ale Ukraińcy w roku 1648 zerwali swoje więzy z Polską i wybrali przynależność do państwa wielkoruskiego. W XX wieku pojawił się pewien ruch separatystyczny na rosyjskiej Ukrainie, który doprowadził do tego, że Ukraińcy otrzymali pewne prawa narodowościowe. Gospodarczo Ukraina należała do najbardziej rozwiniętych części rosyjskiego imperium, z lepiej rozwiniętym rolnictwem i wielkim przemysłem wokół zasobów węgla i rudy żelaza. Po rewolucji rosyjskiej niektórzy ukraińscy przywódcy próbowali oderwać Ukrainę od Rosji i powołali Centralną Radę Ludową. Rada podjęła negocjacje z niemiecko-austriackim dowództwem armii okupacyjnej, które Traktatem w Brześciu przekazało jej zarząd nad terytorium Ukrainy. W styczniu 1918 Centralna Rada została usunięta przez bolszewików, którzy ustanowili na Ukrainie republikę radziecką. Rada zwróciła się o pomoc do oddziałów niemieckich i austriackich. Niemcy w kwietniu 1918 roku zastąpili Radę reakcyjnym rządem kozackim hetmana Skoropadskiego. Ich celem było stworzenie wasalnego wobec Niemiec państewka, które

gwarantowałyby im bezpieczną drogę do Iraku, Arabii i Persji.

Plany te poszły w gruzy wraz z klęską państw centralnych w Wojnie. Skoropadski musiał uciekać. Dwa lata walczył przywódca nacjonalistów Petljura, stojący na czele ukraińskiego ruchu chłopskiego w sojuszu z Piłsudskim, wspólnie z kontrrewolucyjnym generałem Denikinem przeciwko władzy radzieckiej. W latach 1919/1920 władza radziecka umocniła się na Ukrainie. Dalej dochodziło jednak do pewnych sprzeczności między Ukraińcami i Wielkorusami. W pierwszych latach Ukraina otrzymała pełną kulturalną autonomię, która jednak z czasem była stopniowo ograniczana. Ukraińcy przez kilka lat działali na rzecz narodowej niezależności, ale jest wielką przesadą twierdzić, że próbowali oni podejmować jakąś Wojnę wyzwolenczą, co głosi niemiecka propaganda.

W Niemczech w międzyczasie nie odpuszczono planu „wyzwolenia” Ukraińców.

Plan Wyprawy na Ukrainę jest tak stary jak Niemiecka Narodowo-Socjalistyczna Robotnicza Partia Adolfa Hitlera, który w «Mein Kampf» formułuje to tak: «Na zawsze kończymy przedwojenną politykę kolonialno-handlową i przechodzimy do przyszłościowej polityki podboju. Gdy teraz mówimy o nowych obszarach (do podboju) w Europie, to w pierwszej kolejności możemy myśleć o Rosji i tych obszarach granicznych, które ona kontroluje».

Czołowym politykiem narodowo-socjalistycznym który pracował nad tym programem (podboju Wschodu) był Alfred Rosenberg. Rosenberg współpracował ze środowiskiem emigrantów z Rosji ROND, którzy później utworzyli Ruch Narodowo-Socjalistyczny Rosji, mający w okresie republiki weimarskiej co najmniej 5000 członków. W okresie republiki weimarskiej ROND wysłał setki politycznych agentów do Europy Wschodniej, do Polski, do Czechosłowacji, do Rosji. W Berlinie został utworzony ukraiński, Instytut «naukowy», którego celem było planowanie przyszłych działań politycznych względem Ukrainy. Utworzono także Legion ukraiński, który utrzymywał stały kontakt z

tajnymi organizacjami militarno-terrorystycznymi na terenie Polski i Czechosłowacji.

Na zjeździe NSDAP w roku 1936 Hitler otwarcie mówił o budowie Wielkiej Ukrainy jako celu niemieckiej polityki zagranicznej. Równocześnie zostali biali generałowie Denikin i Gurko zaproszeni do Berchtsgaden (Alpy), gdzie Hitler zaoferował im kierownictwo ukraińskiego «ruchu wyzwolenia». Lider Ukraińskiego Zjednoczenia Narodowego UNDO od dawna przebywał w Berlinie. Udało mu się zebrać razem różne skłócone ze sobą środowiska ukraińskich nacjonalistów.

W roku 1934 odbyła się wspólna konferencja Skoropadskiego i następcy Petljuri, Lewickiego w Pradze, w wyniku której jeszcze tego samego roku w Berlinie odbył się Kongres ukraiński, gdzie Rosenberg otwarcie przedstawił niemieckie plany: stworzenie Wielkiej Ukrainy poprzez połączenie rosyjskich, polskich, czechosłowackich i rumuńskich części.

Dopiero jednak po Monachium plany te nabrały aktualności.

Plan Wielkiej Ukrainy zaczął być realizowany w Rusi Zakarpackiej, gdzie tzw. Karpacka Ukraina otrzymała polityczną samodzielność. Premier nowopowołanego państewka, Wołoszyn był zorientowany na Niemcy i powołał do swojego «rządu» niemieckich wojskowych, ekonomistów i rozpoczął budowę umocnień wojennych. Niemieccy żołnierze podjęli walkę z oddziałami węgierskiej samoobrony w styczniu 1938 roku. Doprowadzono do serii niepokojów w Polsce i Rumunii. Politycy ukraińscy żądali w polskim Sejmie pełnej autonomii terytorialnej na wzór Ukrainy Karpackiej. Wniesiono projekt ustawy, w całości napisanej w Berlinie. Autostrada przez całą Czechosłowację została zaplanowana, mająca prowadzić na Ukrainę i do Rumunii.

Szereg wydarzeń w czasie od września 1938 do stycznia 1939 pokazuje jasno, że Niemcy w tym czasie pracowały z projektem stworzenia Wielkiej Ukrainy jako niemieckiego państwa

wasalnego i zakładały, że ich projekt zostanie zrealizowany z cichą zgodą mocarstw zachodnich. Realizacja niemieckich planów stworzenia Wielkiej Ukrainy zaskutkowała jednak wybuchem szeregu lokalnych konfliktów, które trzeba było rozwiązywać.

W Polsce powiązani z rządem wielcy właściciele ziemscy wspierali niemieckie plany, ale tylko w zakresie osłabienia Związku Radzieckiego, ale byli przeciwni tworzeniu niemieckiego państwa wasalnego na Ukrainie. Niemieckie działania wpisywały się jakoś w plany ekspansji polskich posiadaczy ziemskich, ale byli oni przeciwni włączaniu terytoriów Polski do nowotworzonego państwa. Relacje Polski i Niemiec stały się napięte. Beck zamierzał przeciwstawić się niemieckim planom na Ukrainie poprzez presję na Horthego, aby ten zajął Ukrainę Karpacką w marcu 1939.

Węgry miały mocny powód do przeciwstawienia się niemieckim planom Wielkiej Ukrainy ponieważ groziło to utratą dla Węgier niemieckiego rynku pszenicy. Większość węgierskiej pszenicy eksportowana jest do Niemiec.

Przy podziale Czechosłowacji przed wielkim dylematem stanęła Rumunia, która była sojusznikiem zarówno Czechosłowacji jak i Polski. Rząd rumuński ostro protestował przeciwko węgierskiej okupacji Ukrainy Karpackiej, również dlatego, że skutkowała ona wzmocnieniem wrogich jej Węgier i przedłużeniem ich granic z Rumunią. Beckowi udało się przekonać Rumunię do uznania węgierskich zdobyczy, ponieważ utrudniało to Niemcom stworzenie Wielkiej Ukrainy, co w konsekwencji wiązałoby się z roszczeniem wobec rumuńskich obszarów Bukowiny i Besarabii.

Również w samej Karpackiej Ukrainie głosy były podzielone. Obok środowiska ukraińskich separatystów były tam, tak jak ogólnie na całej Ukrainie, ruchy nacjonalistów wielkoruskich, dla których celem była walka o wielkie słowiańskie imperium, we współpracy z organizacjami rosyjskich emigrantów. Ten ruch nie chciał dać się używać jako narzędzie niemieckiej polityki podboju. Ekspansja niemiecka skutkowała tym, że doszło do

krwawych starć między tymi kierunkami.

Ostatecznie również rosyjscy emigranci opowiedzieli się w większości przeciwko tworzeniu Wielkiej Ukrainy. Tak było z generałami Denikinem i Gurko, którzy w innych sprawach pozostawali lojalni wobec niemieckiego narodowego socjalizmu i wobec młodego rosyjskiego pretendenta do carskiego tronu, Dimitra Pawłowicza, który również ostro protestował wobec niemieckich planów Wielkiej Ukrainy. Było naturalnie niewyobrażalne, aby Związek Radziecki odstąpił terytoria ukraińskie bez całkowitej przegranej militarnej. Ukraina dla Rosji znaczy nie tylko piątą część ludności, ale 30% żyznej ziemi uprawnej i prawie 50% produkcji zbożowej. 2/3 zasobów węgla Rosji radzieckiej, 50% produkcji manganu, 60% produkcji żelaza i stali. Dnieprostroj dostarcza 1/3 całej energii elektrycznej Związku Radzieckiego.

Do lata 1939 roku pracowali Niemcy dalej nad swoimi planami Wielkiej Ukrainy – prawdopodobnie również po to, aby mieć element przetargowy, tworzyć nacisk na Związek Radziecki. Odsunięty od władzy „rząd” Ukrainy Karpackiej premiera Wołoszyna został przewieziony do Niemiec i włączony do biura, które przygotowywało akcję na Ukrainie i dalej „ministrowie” odbierali swoje ministerialne gąże.

Jeden z ukraińskich posłów polskiego Sejmu został wezwany przez Hitlera, ale odmówił włączenia się do akcji. Przeciwnie Ukraińska Rada Narodowa, która pracowała na rzecz ukraińskiej autonomii w Polsce, zadeklarowała lojalność i wypełnienie swoich obowiązków wobec państwa polskiego w krytycznej sytuacji zagrożenia, „dopóki oni nie minie”.

Hitler przejściowo zawiesił swoje tworzenia Wielkiej Ukrainy, ale udało mu się uzyskać rezultat, ważny cel: pakt o niemiecko-rosyjskiej przyjaźni.

Niemiecki minister spraw zagranicznych von Ribbentrop pojechał 28 września 1939 roku do Moskwy, aby ustalić ostateczne

granice.

W swoim przemówieniu w Reichstagu 6. października Hitler zapowiedział, że powstanie polskie państwo pod niemiecką kontrolą, które będzie leżeć między granicą rosyjską i niemiecką granicą przedwojenną. Hitler zapowiedział również przesiedlenia ludności i rozwiązanie kwestii żydowskiej. Niemcy z krajów z krajów przygranicznych, Czech i Moraw zostają przesiedleni w obszar korytarza i Poznańskiego, później również Niemcy z Węgier i Rumunii. Państwo żydowskie ma powstać wokół Lublina, ale to nie może być wykorzystywane przeciwko Niemcom i Związkowi Radzieckiemu – powiedział Hitler.

Zabrano się natychmiast za przewożenie Żydów z Austrii, Czech i Moraw oraz Górnego Śląska.

80 000 km² z obszaru starej Polski zostało wcielone do Niemiec jako dwa nowe, duże województwa, Vest-Preussen i Posen, podczas gdy regiony Katowitz i Zichenau stały się okręgami rządowymi.

Niemcy musiały nastawić się na utrzymywanie raczej długo dużych oddziałów wojska w Polsce, która okazała się nie być łatwa do spacyfikowania. Aby osiągnąć swoje cele Niemcy zostały zmuszone, aby wzmocnić Związek Radziecki w Europie Południowo-Wschodniej i w Pribałtyce.

Nowa umowa handlowa, która została podpisana w czasie wizyty Ribbentropa, może w dłuższej perspektywie mieć olbrzymie znaczenie dla gospodarki Niemiec.

Autorstwo: Torolf Elster

Tłumaczenie z języka norweskiego: Bogdan Kulas

Źródło: rozdział książki „Øst-Europa og den tyske imperialismen”

Źródło: MyslPolska.info